

Становище

От доц. д-р Дочка Иванова Аладжова

на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на тема:

“Монетна циркулация през VI – VII век в земите на днешна Югоизточна България”

от **Алена Георгиева Тенчова**, редовен докторант в Секция за нумизматика и епиграфика на НАИМ при БАН.

В резултат на проведените археологически разкопки през последните десетилетия бе добита голямо количество нова информация, както за известни вече обекти, така и за непознати до сега. Натрупаният археологически материал в това число и нумизматичен, налага неговото детайлното проучване и анализиране. Точно в тази посока представената дисертация на Алена Тенчова на тема “Монетна циркулация през VI – VII век в земите на днешна Югоизточна България” е актуална за българската наука и появата и е много навременна.

Дисертацията включва: Въведение, Четири глави, Заключение, Библиография, Показалец на съвременните селища и 42 цветни и чернобели карти, всичко включено в две тела, общо 724 страници. Първата глава „Византийското монетосечене VI-VII век” има четири раздела : „Историография”; „Ранновизантийското монетосечене. Монетната система през VI-VII век”; „Иконография на ранновизантийското монетосечене” и „Технология на изработване на монетите. Монетарници VI-VII век”. Втората глава “Монетна циркулация” е разделена на две части „Видове монетни находки – колективни и единични. Монети без уточнено местонамиране” и „Концепции и подход при обработка на материала”. Глава Трета: „Монетна циркулация през VI-VII век в земите на днешна Югоизточна България – райони”.

Задачите, които си е поставила докторантката са обобщени, като теоретични и такива свързани с анализа на емпиричния материал.

Добрата осведоменост на докторантката проличава още в самото начало на работата, в много силната теоретична част свързана с ранновизантийското монетосечене (с.13-87). Това пълно представяне на монетите (типове, надписи, номинали), реформи и др., се прави за първи път в българската историография и това прави дисертацията изключително полезна за широк кръг от специалисти. На тази солидна теоретична база следващите глави за монетната циркулация са ярка илюстрация за общите процеси, които протичат във Византия. Те са проследени на базата на наличните нумизматични паметници от VI-VIII в. Това са представените и идентифицирани, анализирани и обобщени нумизматични колекции на 15 музея с ранновизантийски монети от VI – VII век. В цифрово изражение става дума над 4679 монети, от които 3105 единични и 78 колективни находки с над 1574 екземпляра. Тяхното разпространение е обяснено с различните фактори, които влияят на икономиката през VI – VII век в съвременната територия на Югоизточна България. Вътрешно са разграничени и разгледани пет района, всеки със специфични черти на монетната циркулация. Това са: Югозападното черноморско крайбрежие и прилежащия му хинтерланд, Югоизточните подбалкански територии, Горното и средно течение на реките Марица и Тунджа, Източните Родопи и Странджа и Сакар планина. Много точно са уловени локалните специфики. Анализът на събрания емпиричен материал оформя характеристиката на снабдяването на даден район с продукцията на определена монетарница. Изведени са водещите номинали и количествено най-представените императори по монети, както и установените по места хиатуси или липсата на такива в снабдяването на един район с различни монетни емисии. Определени са центровете с най-интензивна монетна циркулация. В търсене на по-пълна икономическа картина, информацията за населените места е разширена с данни от *Tabula Imperii Byzantini* и археологически проучвания, като в някои случаи данните, които представя докторантката, допълват известните досега сведения.

За първи път в нашата историография на базата на информацията за цената на труда и стойността на отделните продукти през VI-VII в., Алена Тенчова предлага, критерии за оценката и разграничаването на различните по вид единични и колективни находки. Отделени са нови типове съкровища – ежедневни загуби и

съкровища, укрити по необходимост. В тази връзка тя установява нови вълни на нападения на вражеските войски и техния предполагаем път на предвижване.

Друг проблем, който е разработен в дисертацията е този, за монетите известни като варварски имитации. Обобщени са всички известни до сега екземпляри, които Докторантката отделя в две групи, с правилно изписване на легендата и такива, с допуснатата грешка. Разгледан е и контекста на откриване на монетите имитации, който в много от случаите крие и „тайната“ за тяхното производство и употреба. За пръв път в предложената дисертация е направен опит имитациите да се свържат с известните центрове на рудодобив. В тази посока може да се работи много, но поставянето на проблема при наличието за сега на ограничен брой монети е постижение за докторантката. Тя показва, че е навлязла дълбоко в знанията за монетосеченето и циркулацията на ранновизантийските монети през VI-VII в. и вече самостоятелно може да дефинира проблемите, по които следва да се работи в бъдеще.

Разгледани са и случаите на изваждане на монетите от циркулация и полагаането им като гробен дар – практика, застъпена в Югоизточна България и през Късната античност.

Впечатление прави приноса на Алена Тенчова при допълване и разширяване на информацията за някои монетни типове, публикувани в наложени вече каталози за ранновизантийското монетосечене (Hahn / Metlich 2000; Hahn / Metlich 2009, съответно – MIBE I и MIBE II). Прецизирана е датировката на извесни серии монети, предложени са нови варианти в изписването легендата на някои монетарници, както и са обогатени знанията за производството на златни номинали в столичната монетарница. Това е направено благодарение добре овладяната методика на изследване.

В хода на изследването докторантката показва отлично познаване на литературата свързана не само с ранновизантийското монетосечене от VI-VII в., а и въобще за периода. За това говори библиографията на използваните и цитирани

заглавия - общо 383 (180 на кирилица и 203 на латиница), като са използвани дори заглавия излезли през 2011г

Изготвеният каталог в дисертацията включва 2350 монети с всички необходими данни и илюстрации. Ползването му издава ненатрапчивата прецизност на авторката, която се проследява и в целия труд. Към каталога са дадени координатите на селищата в които са намерени монетите по координатна система UTM (Universal Transverse Mercator) – най-широко използваната в целия свят, приложима и при GPS картирането. Това позволява данните за местонамирането на монетите да са точни и да не зависят от това дали днес дадено населено място съществува или не и да не зависи от временните административни деления.

Изброените приноси в работата на Алена Тенчова я легитимират като млад и надежден изследовател с много добра подготовка и визия за проблемите в нумизматиката. В потвърждение на моите думи са нейните 12 публикации от които 4 в чужбина, както и участието и в 5 научни форума, от които 3 в чужбина

Съвсем естествено, в работата да бъдат открити и слабости, но на фона на изброените постижения, те са пренебрежимо твърде малко. С годините, когато се натрупа опит и рутина, ще се появи и здравословния за науката скептицизъм, и тогава всичко ще си дойде на мястото.

Трудът „Монетна циркулация през VI – VII век в земите на днешна Югоизточна България” е написан на базата на конкретен емпиричен материал издирен, идентифициран и описан от самата докторантка. Направеният анализ на нумизматичните паметници е в основата на изводите, до които е достигнала Алена Тенчова. Това определя представената дисертацията, като оригинален научен труд с приносен характер.

Всичко казано по-горе ми дава основание да заявя, че дисертационния труд на Алена Георгиева Тенчова не само покрива изискванията за защита на докторска теза, а притежава и качествата на изследване, което далеч надхвърля тези критерии. Затова убедено ще гласувам на **Алена Георгиева Тенчова** да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор”.

29.02.2012

доц.д-р Дочка Аладжова